

Els escriptors tractats en aquest dossier són gairebé desconeguts. Les enciclopèdies i històries de la literatura en donen una informació escassa i incompleta, però quasi tots ells tenen una notable quantitat d'obra editada. L'objectiu dels articles dedicats a Josep Barceló i Matas, Camil Geis, Miquel Melendres, Gay de Montellà, Pere Puig i Llena i Tomàs Roig i Llop és tornar a donar vida a uns autors que, si bé no van estar mai en la primera línia de la cultura catalana, són una part imprescindible de la tradició literària de la demarcació de Girona, una base que permet establir una continuïtat entre la cultura de preguerra i la de postguerra.

No és una coincidència que els autors escollits fossin advocats, sacerdots o mestres, activitats que durant el primer terç de segle amb freqüència tenien com a resultat l'activisme cultural i polític. El seu paper en la configuració i desenvolupament de Catalunya, doncs, és doble.

Les circumstàncies que els uneixen són moltes, i és per aquesta raó que els articles d'aquest dossier teixeixen una densa xarxa de coincidències polítiques, culturals, estètiques i personals que també inclou les escriptores a les quals es va dedicar el dossier «Dones i escriptura» (*Revista de Girona*, número 223, març-abril 2004), del qual aquest en vol ser una continuació.

David Prats defineix les línies bàsiques de l'obra de Rafael Gay de Montellà, home de la Lliga que va haver de marxar a Itàlia a causa de l'alçament militar. El Pirineu i Girona són els eixos d'una intensa activitat intel·lectual que inclou novel·les, narracions breus, llibres de viatges, tractats i estudis de dret i assaigs.

Narcís-Jordi Aragó analitza l'obra del sacerdot Camil Geis, tan incòmode amb el bàndol republicà, que l'obligà a exiliar-se, com amb els vencedors, que el forçaren a canviar de llengua. Aprofitant un buit legal, Geis aconseguí de publicar, l'any 1942, el primer llibre en català després de la guerra. És un cas semblant al del sacerdot Miquel Melendres i Rué, que, tal com explica Francesc Guirado, va haver d'escriure la seva obra periodística en castellà i reservar la llengua pròpia per a la poesia.

De la vocació a la resistència

Sis escriptors trasbalsats per la guerra

Joan Domènech mostra com Pere Puig i Llensa, després d'un inici molt prometedori, va haver de passar a la zona franquista i durant la postguerra hagué d'escriure en castellà. No tornà a publicar en la seva llengua fins al 1958. En l'obra de Tomàs Roig i Llop hi ha un parèntesi semblant. El fet de ser detingut pel seu propi bàndol i el resultat de la guerra li van provocar una crisi que resolgué mitjançant l'activisme en favor de la cultura catalana.

D'altra banda, Xavier Cortadelles descobreix que els motius que duen Josep Barceló i Matas a escriure poesia durant els anys 40 són els mateixos que havien aturat l'activitat literària de Tomàs Roig i Llop i Pere Puig i Llensa: la repressió dels vencedors. Expulsat de l'escola on ensenyava, Barceló no li quedà altre consol que expressar en els seus versos les difícils condicions de vida de la postguerra.

Tots sis escriptors comparteixen un mateix espai, Catalunya, i un mateix temps, el segle XX, i això té com a conseqüència l'aparició constant i amenaçadora de la Guerra Civil. El pes de l'espai i el temps portà aquests escriptors al fracàs. Tots ells es formaren entre l'últim quart del segle XIX i el primer terç del XX, època d'un renaixement cultural extraordinari. Però aquest ambient optimista, de perspectives il·limitades, s'estavellà contra una guerra que va desembocar en un període desolat i desolador. Aquest contrast va esqueixar la vida i l'obra d'aquests escriptors: persecucions, exilis, canvis de llengua, detencions... No se'n pogueren recuperar del tot. I el que havia estat una activitat vocacional, l'escriptura, es transformà en una activitat resistent i gairebé clandestina que esdevingué un substitut de la militància política. En el nou context, escriure en català comportava més que mai una afirmació política. I és que els escriptors als quals es dedica aquest dossier es van veure forçats a passar de la vocació a la resistència.

Jordi Cornellà